

1. Primo, necessarium est dicere tempus esse præfinitum, quo clero spirant edita, & literæ excommunicatoꝝ. Ratio, quia talia edita non habent viam perpetua confititionis, eo quod nec tali animo fiunt, nec fiunt semper a perfonis potestatim condendi leges habentibus. Item, quia cum modus procedendi per edita, fit per viam inquisitionis, & infirmitatis, & quasi armis, id est, excommunicatione, fuius Ecclesiæ gubernatio postulat, ne semper haec via procedatur, sed aliquibus annis temporibus, & ideo singulis annis renouantur.

2. Secundo, ipsatum temporis, quo durant, colligendum est ex prudentis arbitrio, penfata intentione præcipientis, & effectu ad quem eduntur. Vnde fit, vt quæ eduntur in visitatione populum, durabunt quandiu visitatio populi durat, & finita populi visitatione, cefalabit obligatio editi. Ratio, quia animus visitatoris, est per editum constringere ad denunciandum, ut sic perfectæ visitationis munus obeat, & munus visitationis in unoquoque populo certo tempore obeat: ergo, quandiu durat visitatio aliquius populi, durabit in illo editum, & quando signifiquat visitantur parochie alieuius virbi, & in unaquaque dum visitatur, legitur editum, durabit in unaquaque parochia delicti obligatio, quandiu illius parochie visitatio durat. Ratio, quia haec se habet infar visitationis singulorum oppidorum: ergo, siue in unoquoque oppido durat, dum illius visitatio durat, ita in unaquaque parochia, &c. sic etiam alijs docti iuniores. Excienda tamen sunt edita Inquisitorum, quæ durant vique ad promulgationem aliorum editorum, quia si declaratur eis ab ipsis Inquisitoribus, quia cum semper ipsis sint exercentes inquisitionem delictorum contra fidem, & ad eum finem his editis vtruant, iuste volunt, vt semper suam vim habeant. Ita expressa Aula de cursis, 2. part. cap. 5. dub. 5. conclus. 3.

4 Tertiū, edicta quæ publicantur in Quadrageſima, durant toto tempore definato ad confeſſio-nes faciendas, & quia hoc tempus communiter ſoleat dari vixque ad Pentecostem, ideo ad ſum-mum vixque tunc durant. Ratio, quia edicta illa ordinantur ad delicta purganda, vt ſic diſponan-tur homines ad conſitendum, prout tunc iu-ber fanda Ecclesia: ergo durant toto tempore confeſſionibus definato. Sic etiam pradiicti iu-niores.

Quarto, edita, quæ alii temporibus publicantur, durant ad summum per duos menses. Ratio, quia hoc videtur tempus rationabile. Sic etiam iidem.

Quinto, literæ excommunicatoria ad partis
petitionem editæ, vt sibi aliquid restituatur, &c.
durant tempore quod in illis presfigitur ad facien-
dum contenta in illis. v.g. iubent, vt qui id ha-
buerint, vel scienter, restituat, vel denunciet intra
octo dies, tales literæ dutabunt octo diebus quare
transactis illis octo dies, non habebunt vim; qui
autem intra illos octo dies scienter, etiam si in ul-
timo die comprehendendur in illis literis; sed ha-
bebit octo dies numerandos à die scientie ad ex-
plendum, quod literis præcipitur: alia incurret
excommunicationem, quia illi octo dies conce-
duntur, vt possit doctos consilere quid tenetur
facere. Hæc etiam alij docti iuniores Maristi.

7 Sed nunquid, qui delicta non denunciavit tem-

pore in edicto contendo, teneatur ad denuncian-
dum transacto tempore, quo edictum obligat? Nauar. Lat. cap. 2. s. num. 46. Hilpan. adiutorie ad num. 3. capitulo 2. s. asserit ad denuncianendum teneri
transacto tempore, quam citò commode potest, &
probat ex cap. cum dictetur de dobo, & coniam. Item,
quia debitor, qui termino prefigio non soluit, te-
neatur quam certissime potest.

At dicendam est quando intra tempus, quo editum obligat, concius editi non paruit illi, & sic incurrit excommunicationem, tenetor transacto tempore editi patere. Ratio, quia adhuc ille manet in peccato inobedientia, & potest obdire precepto sibi iuste imposito : ergo tenetur. Patet etiam ex Naturi ratione, quia iam iustit eius velut superiori debitum ratione editi, scilicet patrem : ergo si termino prafixo non solvit hoc debitum, tenebitur etiam eo transacto ; & sic se explicat Naturam, in ea additione, dicens, quando incidit in peccatum inobedientia contra editum. Similiter, quando excommunicatio lata est contra non resistentem intra certum tempus, si quis tunc non sit solvendo, non incurrit, at incurrit postea quando sit solvendo, nisi restituta, quia excommunicatione quadam hunc tempus durat. Sic Sotus 4. dist. 22. quest. 1. art. 2. vers. secundo si feratur, ut vero quando non incidit in peccatum inobedientia contra editum, quia scilicet, vel tunc ignorauit delictum denunciandum, vel non fuit concius editi, tunc transacto tempore, quo edita, vel aliter excommunicationis obligant, non teneat denunciare virtute editi, vel illarum literatur, & sic non denunciant non incidet excommunicacionem ; sed iudicandum est, an teneat denunciare secundum regulas iuris nature, ac si editum non esset. Probatur, quia quando iste leuius, iam editum non obligabit : ergo non constringitur ad aliquid virtute editi, sed si non esset, est censendum, & in hoc casu non loquitur Naturam. ut ipse se explicat. Hac docti juniorae à me confulti.

D V B I V M XXVI.

*An errant indices precipiendo generaliter in
edictis, malefactores denunciari.*

Circa hoc varie sunt sententiae.
Prima tenet, quod mandata generalia, quibus sub excommunicatione precipit aliquos delinquentes, ut qui tale admire furtum, denunciari, non sunt approbanda, eo quod dant ignorantibus occasionem errandi, nisi explicent intentionem esse, quod denuncient folium, in causa, quo alter nolunt restituere, cum possint. Ita Sotus membr. 2. usq; 6. sub finem, paulo ante solutionem ad 3. & potest etiam id probati ex quo quod videtur peccatum, si uitamentum petat de manifestatis sibi delictis, nisi expresse excipiat secretaria, ut patet ex cap. qualiter 1. de accusis. & fatetur Natura, cap. inter verba, corol. 4.9. mun. 5.84. de quo laius infra.

Secunda sententia probabilior, ait, talia man-
data esse licita, nec præbere errandi ansam, quia
aut intelligenda iuxta iuris dispositionem. Item,
quia receptum est ita promulgari edicta generali
Ecclæsia confutendæ: nec oppositum iure aliquo
auctur. Ita tenet Bañez 2.2. quæst. 33. art. 8. amb. 2.

Lib. VI. Cap. III.

7. Nauar. cap. 18. num. 40. & cap. inter verba, corol. 5. n. 5. & 591. Idem lentiſ Caiet. opus. 17. reſponſo. reſponſo. 1. vbi dicit non peccare iudicem generaliter interrogare in locis, cum de aliquibus posſit interrogare, & de aliquibus non, modo intra iuris metas intelligat. Et ad argumentum responder Nauar. disparens eſe ratio- nem, quia illud de viſitatore caueetur d. cap. qualiter, at de edictis nullo iure caueetur.

D V B I V M X X V I I .

*Quod sit diſcribenſe inter eum, qui reſpondeſt
ad edicta ut teſtiſ, & inter eum, qui
ut denunciator.*

Primo dico differentiam eſe, nam reſpondens ut denunciator, tenet probare, & li pro- batione deficiat, ſubiicit pena. Vnde li non potest probare, non tenet denunciare Prelato ut iudici. At reſpondens ut teſtiſ, non tenet pro- bare, & ideo defecit probationum noꝝ exculpat. Sic colligitur ex cap. plerumque 2. queſt. 3. & ap- tantum 6. queſt. 2. & cap. ſi ſacerdos, de offic. ordinar. & ita tenent plures, ut dixi ſupra dub. 1. conſclus. 3.

Secundo dico, quod quando delicta probanda ſunt contra bonum commune, vel contra tertiam perfonam, dicitur denunciator poſte probare delictum, ſi habeat aliun ſelitem legitimum, & integrum, quia in his caſib[us] datur acculatio ſifici, vel parti iuxta, & ipie denunciator inducitur ut teſtiſ, & cum alio facit probationem, & idem el[et] quando denunciatio fit ad effectum penitentie, & emen- da Nauar. corol. 6. num. 779.

Tertio dico, ex multis colligi poſſe quando quis vocetur per edicta ut denunciator, vel ut teſtiſ. Primo ex verbis edicti, ſi dicunt quod de- nunciant, intelliguntur ut denunciator: ſi dicunt quod teſtificantur, intelliguntur ut teſtiſ: ſi dicunt per verba generalia, ſelicit, vt manefiſtent, vtrumque in intelligi poſteſt. Vnde intentio colligitor ex materia ſuper qua datur edictum, & ex modo pro- cedendi: ſi fit enim in caſa cuiuli, vel criminali incepta, vocantur ut teſtiſ, & talis poſſet eſe malitia, vt quamuis in edicto dicatur denunciare, intelligatur teſtificari, & e contra. Ita Nauar. d. corol. 6. num. 781.

Vltimum dico, quod ex vſu & praxi conſtat mo- do iudices velle, ut quamcumque via manefiſtentur delicta, & nullo modo velle cogere denun- ciantes ad probandum. Vnde quamvis verba ali- ter ſonorent, rebus magis credendum eſt, quam ver- biſ, teste Nauarro ibidem quidam docti iuniores in ſuꝝ ſcriptis.

2. *Quae criminis dicantur eſe contra rem publicam, &* in damnum commune.

3. *Quid & quomodo ſit publicum, & notorium, &* famosum, & manegatum, & occultum.

4. *Quid ſit infamia ſecundum ius, & quoniam.*

5. *Quo patio incuratur infamia ſecundum quod ſit eius ef- fectus, & quomodo poſſit tolli.*

6. *Quo patio iuris infamia incuratur, & quomodo tollatur.*

7. *Quid ſit purgatio canonica, & quando ſit nece- ſaria.*

8. *Quid ſit caſus iudicialis, & quoniam.*

9. *Quid & quoniam ſit ſententia iudicialis.*

10. *Quae dicatur ſententia iufita, vel iniufita, que vali- da, & que nulla.*

11. *Quid ſit procedere in iudicio ſimpliciter, & de pla- no ſigno, & ſtrepiu.*

12. *Quae probatio in iudicio ſit ſufficiens.*

13. *An confeſſio iudicialis ſecundum ipſo reo valeat pro ſufficienti probatione.*

14. *Quae ſunt indicia ſufficientia ad probationem fa- ciebam.*

15. *An ſufficiat unum iudicium ad procedendam in iudicio, vel ſint neceſſaria plura, maximis a- torquendam.*

16. *Quid & quoniam ſit inquisicio.*

17. *An neceſſarium ſit ad inquisitionem de aliquo de- lito faciendam procedere infamiam, vel ſit ſit in- dicatio.*

18. *An fit de iure naturali, & diuino, ut ad inqui- tionem non procedatur abque infamia.*

19. *An ſint aliqui caſus excepti in iure, in quibus n- ſit neceſſarium procedere infamiam ad inqui- tionem.*

20. *An vbi delictum eſt notorium, peccator vel occi- tus, & ſi impenitentio mortui mortis, & ignoran- tia quo poſſit inde inquirere quis fecerit.*

21. *Vtrum eſt contra grādā perſona diffamata eſt, conuicta de uno criminis, poſſit interrogari aliis criminibus occuliti, de quibus non eſt in- famia.*

22. *An conuictus de uno criminis poſſit iure inter- gari de ſociis occuliti, qui nulla laborant in- mia.*

23. *An in peccato cōtra naturam licet interrogare ſocio occido, ut in Sodomitia, ſicut in vitio, & ſam contra bonum commune.*

24. *An iudices interrogantes ſocios criminum peccati ſocios (in quām) conuicta quos non habent pro- tam infamiam.*

25. *An inquisicio contra Religiosos poſſit fieri ab- fame.*

26. *An ſufficiat infamia ora, poſquam reus in o- cernum derelictus eſt ad inquerendū? & an ſecundum ſam inſtitutionem poſſit iude-*

C A P V • T III

De inquisitione.

Necquam ad specialia dubia de inquisitione descendam, oportet pertractare aliqua præambula requisita ad istam materiam de denuncia, & accusatione, deinde ad specialia de inquisitione veniemus.

SUMMARIUM

D Y B . I . Qua dicantur crimina minora , graniora , & enormia .

- ne crimina dicuntur esse contra rem publicam, & in damnum communem.
Quid & quoniam sit publicum, & notorium, & famosum, & manifestum, & occiduum.
Quid si infama secundum ius, & quoniamplex.
Quo pacto incurrit infama factissimum si eius effectus, & quomodo possit tolli.
Quo pacto iuriis infamae incurritur, & quomodo tollatur.
Quid si purgatio canonica, & quando sit necessaria.
Quid si causa iudicialis, & quoniamplex.
Quid & quoniamplex sit sententia iudicialis.
Quia dicitur sententia iusta, vel iniusta, que validata, & que nulla.
Quid si proceder in iudicio simpliciter, & de placuisse figura, & strepitu.
Quo probatio in iudicio sit sufficiens.
An confessio indicialis facta ab ipso re valeat pro sufficientia probationis.
Quae sunt indicia sufficiencia ad probationem facticium.
An sufficiat unum indicium ad procedendum in iudicio, vel sunt necessaria plura, maxime ad tortuendum.
Quid & quoniamplex sit inquisitio.
An necessarium sit ad inquisitionem de aliquo delito faciendum procedere infamiam, vel satis indicia.
An sit de iure naturali, & diuinis, ut ad inquisitionem non procedatur absque infamia.
An sicut aliqui casus excepti in iure, in quibus non sit necessarium procedere infamiam ad inquisitionem.
An ubi delictum est notorium, peccator verius occidut, et si impenitent homo mortuus, & ignoramus quod possit index inquirere quis fecerit.
Verum est contra quaque persona diffamatam est, & consilia de uno criminis, possit interrogari de aliis criminibus occulitis, de quibus non est ullum infamia.
An conniunctus de uno crimen posset iure interrogari de factis occulitis, qui nulla laborant infamia.
An in peccato extra naturam licet interrogare de socio occulto, ut in Sodoma, sicut in vitiis, quam contra bonum commune.
An iudices interrogantes socios criminis peccantios (inquit) contra quos non habent probatum infamiam.
An inquisitio contra Religiosos possit fieri absque infamia.
An sufficiat infama orta, postquam reus in carcere detenus est ad inquirendum? & an simplici infamie informatione posset index procedere ad inquirendum, vel si necessarium infamiam prius esse iuridice probata.
An in omnibus delictis possit inquisitio fieri & aibes posse in sua familia inquirere.
An aliquo casu teneatur iure se prodere ad mandata, vel edita generalia iudicis.
An quoniamquisque reus interrogari a iudice inde proprio delicto, teneatur reus proprii delictum patiri.
An reus rogatus de criminis heresis, vel lese maiestatis, in quibus non requiriuntur tanta solemnitas ad inquirendum, teneatur sicutum crimen, scilicet heresim prodere, maxime si crimen fit non
rime

- rium, & si heres in publico prodicte sunt, nullus tamen infamia, vel indicia laborat.
31. An quando reus, vel se sit ignorat, an iudex insit, & secundum ius interrogat, teneatur fateri crimen.
32. An ad hoc, ut reus teneat responderem, factis sit esse de eo infamiam, vel indicia, vel requiratur etiam quod sit probata, & illi notificata.
33. An mentiri in iudicio sit peccatum mortale.
34. An sit licuum in principio liis accipere instrumentum caluniae super veritatem dicenda ab ipso reo.
35. An licet iudicii viti simulatione aliquia viri a reo delatore veritatem rei apud ipsum dubie, quam iuridice rogat, extorquat? & an possit delationem de criminis ad personam dannare ex sola confessio-ne quam ab ipso promissa criminis impunitate extorsio.
36. An ut testes teneant fateris necessarium sciant esse infamiam, vel indicia, vel semiplenum probationem.
37. An quando factio est notorium, at peccator occultus, teneantur testes manifestare delinquentem indicia interroganti.
38. An si aduersus testes obiciantur aliqua ad eorum testimonium repellendum, posse iudex interrogare testes de veritate obiectorum, & testes teneantur respondere.
39. An iudex, qui contra ius aliquid nonit a reo, vel teste, posse ex eo procedere in indicio.
40. An quando procedatur via inquisitionis, sit infligenda pena integra.
41. An probatio requiratur ad puniendum per viam inquisitionis. Item, que forma, & solemnitas sit seruanda in via inquisitionis.
42. An peccata publica sint necessaria publice punienda.

DVBIVM I.

Quae dicuntur crimina minora, grauiora, & enormia.

Nota, quod licet theologicè omne peccatum mortale dicatur crimen, iuridice dicitur crimen, peccatum, pena iuridica, canonica, vel ciuilis dignum, vt habetur ex cap. *ApoloIos*, dist. 8.1.

Crimina enormia secundum ius dicuntur, qua in se sunt maxima, & grauissima respectu aliorum; & etiam propter effectum penas dicuntur enormia illa, in quibus etiam post peractam penitentiam, manet aliqua grauis pena Ecclesiastica, qua impedit ordinis exequitionem, & beneficij retencionem, vt sunt homicidium voluntarium, & casuale ex culpa. Simonia tam in ordine, quam in beneficio commissa, & alia, qua licet occulta sint, dicuntur irregularitatem ex delicto, & impedient fulceptionem & exequitionem ordinis: talia licet non sint grauitate omnibus maiora, propter hunc effectum, quem post penitentiam relinquunt, licet occulta sint, dicuntur enormia, & colliguntur illa ex cap. *minora* dist. 5. o. exp. *quiis enormia*, 1. q. 7. & cap. 1. de *confessari*. dist. 1. cap. *quissum*, de temp. ordinis cap. *tanta*, de simon. Ita Sylvest. *verb. enormes*, quisi. 1. & *verb. crimen*, quisi. 2. referens Hoff. & Raynerius, Tabien. *verb. enormis*, num. 1. Aramil. *verb. enormis*, num. 1. & 2. D. Anton. 3. p. i. 28. cap. 6. q. 7. Turrecrem. cap. *finis* dist. 2.5. Item dicuntur enormia, omnia delicta, qua infamiam ciuilem

inducunt, id est, quibus etiam post peractam penitentiam, manet homo infamis secundum ius, §. porr. 3. quesi. 7. Sie Host. Raynerius, Sylvest. Tabien. Aramil. ibi. Nota tamen non semper propter delicta enormia incurti irregularitatem, vt notat Nauar. cap. 27. n. 24.8.

Crimina grauiora, vel grauiora dicuntur illa, que quando occulta sunt, id est, non notoria, non inducunt prædictum effectum irregularitatis, & impedimenti ab ordine, & à retentione beneficij, quamvis si notoria sint, tale impedimentum inducent, vt sunt furtum, adulterium, peturium, incensus, fraus cum dolo, sodomia, & alia adulterio maiora, forniciatio notoria cum incorrigibilitate post monitionem. Ita Turrecrem. D. Ant. Sylu. ubi suprad.

Crimina minora, seu levia dicuntur qua sine 4 occulta, sua notoria sint, non inducent tale impedimentum, vt venatio in clericis, ludus aleæ, ebrietas, &c. Ita Doctores citati.

DVBIVM II.

Quae crimina dicuntur esse contra rem publicam, & in damnum commune.

Ratio dubij, quia omnia peccata videntur esse contra bonum commune, quia per omnia præbetur malum exemplum, unde alij sumunt peccandi anfan. Vnde dicimus in quolibet peccato, quod punitur auctoritate iuri, præter iniuriam priuatam, vindicari iniuriam publicam. Vnde frustra videtur in hac materia distinguere inter crimina priuatam, & publica.

Sit conclusio. Licet omnia crimina largè, & quadam modo possint dici cetera bonum communem propter rationem dictam: propriè tamen dicuntur contra bonum commune, illa, que directè & immediate tendunt in damnum totius reipublicæ, aut populi, vel communis, vel congregacionis, ita ut habeant pro objecto proximo, quod offendunt illud bonum commune. Talia peccata sunt heres, schisma, proditio ciuitatis, complicitatio æratij publici, crimen læsa maiestatis, occisio Princeps, & hominis toti reipublicæ, vel communis utilitatem, latrones etiam publici, qui vias publicas obdident, & quoquecumque de populo occurrentes depletantur. Ita omnia dicuntur peccata in bonum commune. At adulterium, homicidium priuatam personæ, simplex furtum, non dicuntur crimina publica, id est, contra bonum publicum, sed priuatam, id est, contra bonum priuatam. Et quando peccata contingunt in aliquia viuenterit, vel collegio, vel monasterio, tunc dicuntur contra bonum commune, cum directè, & immediate bonum omnibus communione offendunt, vt osculo superioris, subornatio suffragiorum, quibus lector, vel superior eligitur. Hæc omnia Sotus lib. de secreto, membr. 2. quisi. 4. dub. 1. post tertiam conclusionem, & lib. 5. de. 4. quisi. 5. art. 2. vers. at vero. Nauar. lib. 2. de ref. cap. 4. num. 1. 9.8.

Hinc inferunt cum Soto peccatum publicum uno modo dici, vt distinguatur contra secretum, alio modo, vt distinguatur contra priuatum, quia sit in perniciem publicam.

Tandem nota cum Sylvest. *verb. crimen*, quisi. 3. quod crimen publicum & priuatum accipiuntur etiam

Lib. VI. Cap. III. Dub. III.

191

etiam in alia acceptione in iure, vt crimen publicum sit illud, quod non tantum persona offensa, sed quilibet de populo, potest acculare, & crimen priuatum, quod tantum acculare potest iniuriam publicam. Et ratio huius acceptio[n]is hinc sumpta videatur; quia in delictis contra rem publicam hoc inuenitur ex iure naturali, & ciuii, quod quilibet potest acculare, & ideo extensem est nomen publici delicti ad hoc late Anton. Gomez tomo 3. var. cap. 1. num. 1. 2. 4. & 9.

DVBIVM III.

Quid & quotuplex sit publicum, & notorium, & famosum, & manifestum, & occultum.

Nota publicum duplice accipi. Primo, vt est idem quod notorium, vel vt distinguatur à notorio. Quando est idem quod notorium, est illud quod vel per actum iuridicum, vel per facti evidentiā notum est, vt testantur omnes Doctores infra citandi. Ex quo deducitur quod licet crimen aliquod possit per indicem, vel virginis testes probari, dummodo non sit per facti evidentiā, vel per actum iuridicum notum, dicetur non notorium. Ita docet Castrus lib. 2. de legi penalib[us], cap. 5. ante primam conclusionem. Quando publicum distinguuntur à notorio, dicitur illud, quod fama publica proclamat est, & infamia communis notatur, & sic publicum est idem quod famosum; que verò & qualis fama iustificat, infra videbitur. Hanc diuisiōnem docet Sotus membr. 2. ante questionem primam. Panorm. cap. sua num. 2. de co-habitu. & cap. vestra, num. 11. eadem rit. & Nauar. cap. 1. 8. num. 40. vbi dicit publicum dici, vel per notoriatem, vel per famam.

Rufus notorium multipliciter dividitur apud Iurisperitos: at que magis necessaria est, est duplex diuini. Primo notorium est duplex: primo sumitur largè, & impropiè, scilicet pro notorio præsumptum, & & illud, quod in se notum non est, sed in alio, quod tamen de se non facit talis rei evidentiā, sed solum ex ordinatione iuris, quod evidenter illud præsumit ex alio noto: sicut quis habetur publice, & notorius profilio alienus ex conjecturis inducit a iure. Secundo accipitur propriè pro notorio in se. Ita docet Sylvest. *verb. notorium*, 1. Tabien. eadem *verb. Angel.* ibi in principio. Aramil. n. 1. D. Ant. 3. part. iii. 9. cap. 8. initio. Panorm. cap. vestra, de co-habitu clericis, 1. 4. glossa vel *verborum notoriorum*. Cordu. nemb. 2. 9. 1. statutum in principio.

Rufus notorium propriè est duplex: aliud iuris facti. Illud est, de quo quis in iudicio est condemnatus, vel coniunctus, vel sponte confessus, est, illud, de quo in iudice sententia lata est, vel de quo in iudicio facta est probatio clara, & indubitate, vel de quo facta est spontanea confessio. Ratiō, quia ius facit, & iudicat per aliquæ actum hominum trium, crimen esti evidens omnibus: sic per actum iuridicum factum est notorium, habetur ex cap. fin. 3. cap. 2. int. de iure, & cap. 3. int. de verb. signific. cap. vestra de co-habitu clericis. Notorium verò facti est, quod se offert, & exhibet oculis omnium, ita clare, & aperte, vt aliqua probabilitate negari non possit, nullaque tergiversatione, seu fuga celari. cap. vestra, de co-habitu. & cap. sua, eod. rit. Ratio istius diuisiōnis inde sumitur, quia cum notorium dicitur illud, quod clare, & evidenter

notari, ac demonstrari potest, ita nullus tergiversationi, seu negationi locus supedit. Hanc evidentiā, vel manifestationem potest facere ipsius me factum, vel aliqua solemnitas, vel actus iudicij, & ideo dicitur notorium facti, vel juris. Hec omnia docent Sotus, Corduba, Castrus, Tabien. Sylvest. quisi. 1. & 3. Angel. Aramil. Glosa, Panorm. num. 14.

Circa hoc nota, quod ad hoc vt aliquid dicatur verè notorium facti, non oportet, vt in se ipso videatur, sed facit est videri in altero, scilicet in argumentis, vel testimonitis, quia ex se, & non ex iurius præsumptione evidenter delictum ostendat. Ratio, quia si aliqua delicta, que nunquam sunt in conspectu omnium, vt adulteria, furtū, &c. & ideo ad hoc vt notoria dicantur, fat est videri in claris argumentis. Ita docet Sylvest. ubi supra, quisi. 1.

Secundo nota ex tribus causari notorium facti, ex scientia hominum non paucorum, & ex loci ac temporis qualitate, ita scilicet vt non fiat notorium, vel in loco secero; sed discretus index ex circunstantiis arbitrari factum suffit notorium, vel non. Sylvest. quisi. 1. Panorm. d. n. 14. & 16.

At dubium graue est, quot hominum scientia requiriatur ut ad notorium facti inducendum. Quadruplex est tentativa.

Prima tentet requiri notarium totius populi, vel maioris pars. Ita tenuit aliqui, quos refert Sylvest. & videatur tenere glossa cap. vestra, de co-habitu. *verb. notoriorum*, vbi inquit non requiri scientiam omnium, sed plurimum.

Seconda tententia dicit, non requiri maiorem 7 vicinias partem, sed fat es, si decem personæ habent totius populi constitutum. Ita Raynerius, quem refert, ac sequitur Tabieno *verb. notorium*. Aramil. ibi num. 1. 2. glossa cap. de manifesta. 2. 9. 1. *verb. plurimis*, Adrian. 4. quisi. antep. de Euchar. que inquit. Oritur quisi. Maior. 4. dist. 9. 9. 4. Ledenf. 1. 4. 9. 21. art. 6. Palacios 4. dist. 9. 9. 4.

Tertia tententia dicit, cum secunda requiri decem personas, vt dicatur notorium: at verò non semper sufficere; si enim familia, vel vicinia lata sit, requiri ut major pars secat, & illa pars sciens non pauciores, quam decem personas contineat. Ita Angel. *verb. notoriorum*, num. 1. Turrecrem. a. cap. de manifesta. num. 1.

Quarta tententia, que tenenda est, dicit quod ad notorium facti non est necessarium ut videatur ab omnibus, nec fat est videri a quibuscumque, sed requiri scientiam, & notiam maioris pars populi, vel vicinie, dummodo in populo ipso, vel vicinie, non sint pauciores personæ, quam decem. Hanc tententiam dicens esse communem tenet Nauar. summa Latina, & Hisp. cap. 25. num. 7. 3. & summa Lat. cap. 27. num. 25. o. notar. 1. Ledenf. 2. 4. 9. 26. art. 2. fol. 367. pag. 1. ver. est prætreva. Supplem. & Rosel. quos refert, & sequitur Sylvest. *verb. notoriorum*, 7. 4. Panorm. c. vestris de co-habitu. clericis. 1. 4. glossa vel *verborum notoriorum*. Cordu. nemb. 2. 9. 1. statutum in principio.

Ex haec tententia

Infertur primò, nunq uam scientiam pauciorum, quam sex, notorium facere; scientiam verò sex aliquando facere, quando scilicet, est maior pars populi, vel vicinie, vel collegij, vt si fint tantum decem aliquando vero non facere, quando scilicet sunt plures decem: semper enim requiritur

ritur notitia maioris partis. Ita idem Doctores.

¹¹ Secundò infetur non posse ori notorium facti in vicinia, vel populo, vbi non sunt personae sicut decem. Ita Doctores citati pro omnibus sententiis. Et ratio est, quia decem personae, & non pauciores, confituntur populum, ut docet glossa, colligens ex illo textu cap. anno. 10. q. 3. ver. mancipia. Tabien. Arml. Angel. Adrian. Sylvestri. ubi supra.

¹² Tertio infetur, non requiri, ut aliquid dicatur notoriū, ut sciatā a maiori parte populi, sed factū a maiori parte parochia, vel vicinia, vel collegijs, respectu cuius dicitur notorium, Nauarr. & Sylvestri. ubi supra.

Oportet tamen hic notari duo.

¹³ Primum est, licet ad efficiendum notorium hoc requiratur, ut probandum tamē aliquid esse notoriū, non requiritur, ut omnes ferant testimoniū apud iudicem, sed factū, si duo, vel tres testes eius notoriū testentur. Ita Panorm. ibi, num. 17. Angel. num. 2. Arml. num. 2. Sylvestri. quæst. 5.

¹⁴ Secundò nota, quod id, quod fuit aliquando notoriū, potest effici occultū, scilicet si omnes illi, coram quibus erat notoriū, moriantur. Ita Cordub. membr. 1. quæst. 1. ver. Item nota.

¹⁵ Rursus occultū dicitur tripliciter. Primo, ut distinguitur contra probabile, & est illud, quod idoneis testibus probari nequit. Secundo modo, ut distinguitur contra publicum famolum, & est illud, quod licet probari possit, non tamen laborat infamia, & hoc dicitur pene occultū. Tertiò modo largius, ut distinguitur contra notorium, & est illud, quod non est notoriū facti, nec iuriis. Occultū primo & secundo modo (vt notari Sotus ubi infra) tolerat Ecclesia, non vero occultū tertio modo; quia siue notoriū debet statim punire, ita id quod infamia laborat, debet inquirere, vt puniat. Hanc divisionem docet Sotus. Castr. Corduba ubi supra, Sylvestri. & Angel. verbo occultū. Panorm. cap. ex literarum de tempor. ordin.

¹⁶ Rursus manifestū tripliciter capit. Primo, ut est idem, quod notoriū: secundò propriè, ut distinguitur à notorio, & est illud, quod faciliè potest probari per multos, licet non per totū, ut dicatur notoriū: tertio modo sumitur, ut est quid commune viri. Ita Tabien. verbo manifestū, in principio. Angel. & Sylvestri. ibi, Arml. ibi, glossa d. cap. vestra, verbo notoriū. Panorm. ibi, num. 1. Addine Sylvestri. Tabien. dici notoriū, etiam si probatio procedat ex presumptiōnibus, & verisimilitudinibus conjecturis.

¹⁷ Tandem nota, quod dum in aliqua lege, statuto, vel depositione fit mentio de maneficio ex subiecta materia, & loquendi vnu, accipiendo est, in qua sensu accipiatur, ut docent Sylvestri. Angel. Arml. verbo manifestū, Tabien. ibi, n. 1. Panorm. cap. cūm oīm, de verb. significati. Quando verò dubium est, maxime in penalib; s, dicunt Angel. Sylvestri. Tabien. Panorm. capi, prout est distinctum à notorio: ut vero Armlia dicit, capi pro notorio, & colligit ex cap. fin. de verb. significati. & quia ex materia penali mītius est agendum,

De infamia.

D V B I V M . I V .

Quid sit infamia secundū ius, & quotuplex.

¹ Sit prima conclusio. Infamia dicitur laesa dignitas qualitas, vita, & moribus reprobata, & sic homo infamis dicitur ille, cuius status vita, & moribus reprobatus est. Ratio, quia infamia est idem, quod bona fama priuatio: at bona fama, est illa, quod dignitas status vita, & moribus comprobatus; ideo infamia, id est, mala fama benecit dicitur. laesa dignitas, &c. Sumitū vero dignitas in definitione, non pro honore publico, sed pro potencia naturali cunctis attributa, id est, pro vera dignitate, quae est secundum rationem vivere. Has definitiones ponit Panorm. cap. vestra, de cobabit. & omnes summatis verbo fama, & infamia; & competit vero definitio omni infamia, est enim triplex, scilicet, infamia facti, quam quis facto ipso incurrit, & infamia iuriis ciuii, quae simpliciter solet dici infamia iuriis: & est illa, ad quam aliquis ex iuriis ciuiis decreto damnatus est. Alia est infamia iuriis canonici, quae canonica dicitur, & est illa, ad quam quis ex decreto iuriis canonici damnatus est. Huius triplici infamie conuenit dicta definitio, nam per quamlibet carum laeditur dignitas, & status reprobatur. Summis, & Panormitanus ubi supra, & Castrus de iust. ha. et. purit. lib. 2. cap. 9.

Secunda conclusio. Ut sit infamia facti de aliquo delicto, requiruntur aliq[ue] conditions.

Prima, quod sit opinio communis, quia paucorum opinio non facit infamiam, sed debet esse opinio plurimorum, maioris scilicet partis. Ita habetur expressè cap. inquisitionis, de accusat. §. quæst. 5. & docet ibi glossa verbo ultimo. Innocent. ibi, num. 5. Felinus ibi, verbo tertio nos. Panorm. ibi, num. 6. & cap. vestra, de cobabit. Bart. l. minore, §. tormenta. ff. de quæst. num. 10. & 13. glossa l. cum quidam. ff. de acquis. vel amiss. hered. s. quod dicitur, vestis. sed si sit. Alexand. eadem l. num. 8. Vocabularium iuriis verbo fama. Nauarr. cap. inter verba, corol. 48. num. § 84. Sotus lib. de secret. membr. 2. quæst. 6. dub. 6. Sylvestri. verbo fama, §. 2. Arml. ibi, num. 1. Tabien. in principio. Angel. num. 4.

Secunda conditio est, ut ab ipsis pluribus vocce maneficietur. Ratio: nam cum fama a fondo dicatur, per hoc distat ab opinione, quod has fatus est in mente teneat: illa vero operat, ut voce maneficietur. Ita Bart. Sotus. Tabien. Angel. Arml. Sylvestri. Panorm. Vocabularium iuriis ubi supra.

Tertia conditio est, ut infamia sit apud bonos & graues viros, unde si apud hos fama maneficiatur, etiam apud plures leues persona, ana maneat non integra, sed laesa, non dicatur infamia. Ita habetur expressè cap. qualiter, & quando, de accusat. vbi sic dicitur. Infamia non debet procedere a malevoli, & maledicenti, sed a prouidi & bonis, non solum tantum sed sapienti, & docet ibi glossa verbo ad inquerendum. Panorm. d. cap. inquisitionis, verbo quæst. n. 6. Idem habetur cap. in canitis 1. q. 3. docet ibi glossa, verbo maledicorum. Turretrem. §. porro,

Lib. VI. Cap. III. Dub. IV.

193

dicitur, cuius fama est apud bonos, & graues. Ita Panorm. ibi.

Secundò nota in maioribus criminibus, maiores infamiam requiri, quam in minoribus, & multo maiorem requiri ad procedendum contra personas publicas, quam contra priuatas, adeo ut contra Prelatum inquit non debeat, nisi vbi tanta efficit infamia, ut line scandalio tolerari non possit, ut haberet cap. qualiter, & quando, de accusat. & docet Sotus ubi supra, & Sylvestri. Inquisitio 1. §. 1. Arml. ibi, num. 1. Tabien. in principio. Angel. num. 2. Host. it. de inquisit. num. 4. D. Anton. ubi supra. §. 3. & faciunt pro hoc Pan. n. citato, & Bart. ubi supra. n. 2. vbi dicunt in valde magno negotio requiri famam rotu ciuitatis, in patru verò vicinia. Nauarr. cord. 6. n. 6. §. 6. §. 5.

Tertiò nota, quod licet ad causandum infamiam in tota requiratur: ut vero ad probandum infamiam, faciunt duo certes, qui illam effici telentur. Patet ex dicto §. tormenta, & ibi Bart. num. 1. 9. Patet etiam ex l. 3. ff. de refib. & ibi glossa, verbo confirmat. Felinus cap. inquisitionis. & quæst. 5. ff. de accusat. verbo tertio nota, & glossa. Felinus ibi. Panormit. ibi n. 6. Innocent. ibi num. 5. Sylvestri. verbo fama. §. 2. Arml. ibi num. 2. Angel. num. 4. limitant Panormit. Innocent. & Felinus. hanc sententiam, nisi confitetur, quod communiter apud omnes sit bona fama. Nota tamen cum Sylvestri. Arml. Angel. contra priuata ciuitatem infamie admitti contraria probacionem, que si clarior sit, offuscatur effectus primi.

Exdictis constat differentia inter rumorē, & famam, quod ad rumorē sit sit aliquorum paucorum affectio, & etiam ex suspicione, & leuisibus conjecturis orta. At vero fama, est communis affectio ex probabilibus conjecturis orta. Vnde de rumor superior est fama. Ita Sylvestri. verbo fama §. 4. Speculator per ipsum citatus, Arml. num. 1. Tabien. in principio. Angel. num. 4. Panormitanus cap. bona memoria 1. de elect. Alij vero distinguunt inter famam, & clamorosam infamiam, quod illa sit, quando plures iuridice coram iudice testantur de delicto, hac verò, quando extrajudicialiter multi clamant apud iudicem. Ita Aretinus dicto cap. inquisitionis, num. 3. & dicto cap. qualiter, num. 7. & Nauarr. cap. inter verba, corol. 6. num. 6. At vero verius est, esse idei famam, & clamorosam infamiam. Ita Sotus membr. 1. quæst. 6. dub. 3. Innocent. d. cap. qualiter. Panormit. & Arml. ibidem. Idem inquit D. Thom. quædlib. 11. art. 1. 3. & inquit Sylvestri. verbo inquisitio 9. 4. Nauarr. lib. 2. cap. 4. num. 15. 2.

4 Secunda dicitur requiri, ut infamia sit sparsa per maiorem partem vicinia, vel per maiorem patrem collegij, vel vniuersitatis, in qua quia communitas allieris ex probabilibus conjecturis orta. Vnde de rumor superior est fama. Ita Sylvestri. verbo fama §. 4. Speculator per ipsum citatus, Arml. num. 1. Tabien. in principio. Angel. num. 4. Panormitanus cap. bona memoria 1. de elect. Alij vero distinguunt inter famam, & clamorosam infamiam, quod illa sit, quando plures iuridice coram iudice testantur de delicto, hac verò, quando extrajudicialiter multi clamant apud iudicem. Ita Aretinus dicto cap. inquisitionis, num. 3. & dicto cap. qualiter, num. 7. & Nauarr. cap. inter verba, corol. 6. num. 6. At vero verius est, esse idei famam, & clamorosam infamiam. Ita Sotus membr. 1. quæst. 6. dub. 3. Innocent. d. cap. qualiter. Panormit. & Arml. ibidem. Idem inquit D. Thom. quædlib. 11. art. 1. 3. &

inquit Sylvestri. verbo inquisitio 9. 4. Nauarr. lib. 2. cap. 4. num. 15. 2.

Sunt tamen hic notanda aliqua.

Primū, quod dum dicitur ad infamiam requiri notitiam maioris partis vicinia, vel loci, &c. non est hoc indistincte intelligendum, ita quod requiratur, ut maior pars vicinius peccatorum, mulierum, vel similiū, sed factū est maior pars peccatorum, & grauium. Vnde cap. inquisitionis, in fine,

Th. Sanchez Consiliorum moralium, Tom. II.

Quo pacto incurritur infamia facta, quis sit eius effectus, & quomodo possit tolli.

Voad primum dico multipliciter incurri in famiam facta.

Primo, cum quis propter crimen repulsus est a testimonio, cap. testimonium, de restib. & docet Sylvest. verbo infamia, quest. 2. Armil. num. 9. Tabien. n. 1. Angel. n. 2.

Secundo, cum pater per verba turpia infituit heredem, vel legatarium filium, ut dicens: *Infatuum filium meum nequam, proditor, &c.* Ratio, quia tunc non praeputitur id ex odio dicere, sed ex zelo: pater l. ea quo pater. C. ex quibus caus. infam. irrogat. & l. 2. tit. 6. part. 7. & ibi Gregor. Lopez. & Montalvus. Sylvest. Tabien. Angel. vbi supra.

Tertio cum Rex, vel iudex non per modum sententiae, sed castigationis, vituperio affici possumant, ut dicens: *Calumniari, vel benefacere si ad meliorem se frugem converteres. C. eadem. tit. 1. verbum. & interrogatio, eadem l. part. 1. & Gregor. Lop. Montalvus. Sylvest. Angel. vbi supra.*

Quarto si condemnatur per iudicis sententiam ad refutandum vi, vel furto ablatu, add. & Greg. & Montalvus ibi.

Vltimò, quando communiter apud bonos, & graues viros est quis infamatus de aliquo factu, dicitur ff. de obseq. a lib. & eadem l. part. vbi Gregor. & Montalvus. Sylvest. Armil. Tabien. Ang. vbi supra, & pater ex dictis sub. praecedenti.

Quod secundum de effectibus infamiae iuris, & facti, sit conclusio. Infamia hoc expellit hominem a multis rebus licitis, quibus infames tantum indigni priuantur. Primo repellunt infames a dignitatibus Ecclesiasticis & secularibus, ut eas conquepi iure nequeant. Pater cap. infamibus, de reg. iur. 6. vbi glossa. infamibus. l. unica. Cade infamibus, lib. 10. & ibi glossa, & l. 2. C. de dignitatibus. lib. 12. vbi & Iohannes de Platea, & l. 7. tit. 6. part. 7. vbi & Gregor. Lopez verbi dignitas, & Montalvus ibi. D. Anton. 1. p. tit. 20. cap. unicus. regula infamibus, sub litera 1. Armil. verbo infamia, num. 3. & 11. Tabien. num. 11. Sylvest. quest. 3. & 10. D. Anton. etiam 3. p. tit. 28. cap. 6. §. 8. Couart. lib. 2. var. cap. 8. num. 4. & alii, quos ipse referit.

Sed nota, quod licet infamia facti impedit collationem alienis dignitatibus: non tam priuat dignitate, vel beneficio tam obtento. Pater cap. super his, de accusat. Ita Panorm. & plures alii, quos referit, & sequitur Couart. vbi supra, & prat. quest. cap. 9. n. 5. verbi sexta conclusio. Gregor. Lopez. & verbi dignitas.

Verum de infamia iuris est grauis difficultas, an priue ipso facto beneficiis, & dignitatibus habens. Quidam tenent partem affirmantem, & probant ex l. 1. §. miles. C. de his, qui non infam. vbi dicit textus, infamiam priuare militem militia ipso facto. Hanc sententiam tenet ibi glossa, & l. 1. §. miles. C. de restib. militi. Greg. Lopez. & Montalvus. Armil. verbo infamia, num. 11. Tabien. num. 11. Sylvest. quest. 3. D. Anton. 1. regula infamibus; an vero possit esse tabellio, & aliqua alia munera publica exercere, ad Iurisconsultos pertinet, & latè Couart. prat. cap. 19.

Secundus effectus virtutique infamiae est, quod repellit ac accusatione, & postulatione: non enim infames iuris, vel facti, acculcare, vel postulare possunt, nec testificari in criminalibus, vel in causis grauioribus, nisi quod presumptionem: in

quod feliciter aliquis infamis infamia iuris, sit ipso facto priuatus dignitatibus, & beneficiis obtentis, nempe hereticus, tenet Couar. 2. var. cap. 8. num. 4. Bernard. Diaz prat. crimin. cap. 1. 6. Dominicus, Prapolitus, Iohannes Andreas, Panorm. Felinus, quos referit Couarr. dicens esse communem. Idem Simancas lib. insit. in novo, tit. 4. 6.

At vero contraria sententiam, scilicet quod infamis infamia iuris, non sit ipso iure priuatus dignitatibus, nec beneficiis antequam intreretur sententia: vnde possunt hi retinere, donec a iudice condemnentur. Tenet Castr. lib. 2. de inst. heret. punit. cap. 9. §. altera est adhuc: id enim tenet de hereticis, quos ipso iure credit esse infames. Idem de hereticis tenet Simancas lib. insit. in novo, tit. 4. 6. n. 7. & probat Calistrus ex cap. ad abolendum, §. present. de heret. vbi dicitur, totius Ecclesiastici ordinis prorogativa mudeatur; non dicit, si ipso facto nudatus. Idem cap. excommunicatis. §. credentes, endem tit. Nota tamen, quod licet primam amplectantur sententiam, non tamen inde sequitur, quod teneatur illico hereticus, vel talis infamis relinquere beneficium, vel dignitatem, sed sicut requiritur sententia declaratoria iudicis: nam licet lex dicat, ut taliter delinquens ipso facto sit priuatus beneficiis, requiratur tamen sententia declaratoria iudicis, ut docet Sotus 1. de inst. quest. 6. art. 6. in fine, & quod id quod dum lex ponit priuatum ipso facto, requiratur sententia declaratoria, docet lat. Simancas lib. insit. in novo, tit. 9. n. 2. 3. 2. 3. 2. 3. 3. & infra. Gregor. Lopez. vbi supra, vers. debet, tenet non teneri religante.

Nota tamen s quod collatio beneficij facta infami infamia iuris, est ipso iure nulla. Pater d. regula infamibus, & cap. ciam in curciis. §. inferiora, de elect. Ita Panorm. cap. super eo, de elect. n. 5. Gregor. Lopez. d. vers. dignitas. Armil. verbo infamia, num. 11. Tabien. num. 4. Angel. num. 9. Sylvest. quest. 3. & idem dicunt de notorio infamia facti. Panorm. Gregor. Lopez. Armil. quod feliciter non valeat collatio beneficij facta illi; tum quia reg. infamibus, viuenteral loquitur; tum quia d. §. inferiora, dicitur, beneficia non sunt conferenda nisi ci, qui moribus commendabilis demonstratur: ut huiusmodi infamis non sic demonstratur. Hoc etiam aperte colligitur ex Couart. 2. var. cap. 8. num. 4. vbi cum pluribus, quos referit, dicit infamam infamia facti inhabilem esse ad obtinendum beneficium: ergo, cum sit inhabilis, collatio ipsi facta est nulla.

Ex dictis infertur, infamies infamia iuris, vel facti, non posse esse iudices. 3. quest. 7. cap. infam. super his, de accusat. Ita Panorm. & plures alii, quos referit, & sequitur Couart. vbi supra, & prat. quest. cap. 9. n. 5. verbi sexta conclusio. Gregor. Lopez. & verbi dignitas.

Secundus effectus virtutique infamiae est, quod repellit ac accusatione, & postulatione: non enim infames iuris, vel facti, acculcare, vel postulare possunt, nec testificari in criminalibus, vel in causis grauioribus, nisi quod presumptionem: in

aliis vero admittuntur ad testificandum plus, vel minus, secundum infamiam quantitatem, l. qui accusat. ff. de accusat. & l. 1. ff. de profili. Ita l. anorm. & Ioan. Andreas, quos referit, & sequitur Sylvest. verbo infamia, num. 3. dicit infamiam facti non impedit ipso iure ab actibus legitimis, sed requiri sententiam.

Vltimò nota infamiam facti posse aliquibus 19 remedii tolli, itaut nullum effectum iuridicum habeat, sed qui infamis erat, & repulsi idoneus, & habilis redditur. Primo, per purgationem canonica, que sit per probationem testium cum iuramento ipsum infamatum purgantium, ut infra dicemus. Ita Tabien. verbo infamia, num. 10. Armil. num. 10. Secundo tollitur per contrarium factum, & per recte emendam, cap. omnes 6. quest. 1. Ioan. Ande. ibi. Panorm. cap. lex diligenti, de simonia. Sylvest. verbo infamia, quest. 4. Tabien. Armil. num. 10. Angel. num. 4. Ultimò, per dispensationem Principis secularis in secularibus; & Ecclesiastici in ecclesiasticis. Sic Panorm. cap. cum te de sentent. & re iud. Sylve. & Angel. ibi supra.

Quo pacto iuris infamia incurritur, & quomodo tollatur.

Nota quodd infamia iuris differt ab infamia facti, quodd infamiam facti facit ipsum factum, quod de se sinistram opinionem, & communem vocem generat, sed infamia iuris fit ab ipso iure, & ex decreto iuris damnatur homo, ad hoc quod sit infamis: unde non tantum effectus, qui est impedire actus legitimos, est a iure, sed ipse est infamia, quamvis requiratur delictum ob quod infligatur.

Multo ergo calus sunt, in quibus incurritur iuris ciuilis infamia.

Primo si mulier intra primum viduitatis annum nubat, seu luxurietur, contrahit ipsa infamiam, & pater eam nuptui tradens, & vir ipsam scienter in uxorem ducens, nisi de eius mandato sub eius potestef est, vel de Regis licentia ducat. l. 1. & 2. C. de secund. nupt. aut. ejusdem. C. de secund. nupt. l. 1. 1. 8. quae cam. ff. eadem tit. & l. 1. tit. 6. part. 7. Notat tamen ibi Gregor. Lopez. verbi se causa, & vice a quel, hodie nullum ilorum incurritre infamiam, quia lib. 5. ordinatum. tit. 1. 1. 3. tollitur haec pena quod viduum contrahentem, & virum, qui eam duci, & ita ex consequenti est sublata, quod patrem, cum mulier non possit de honestate matrimonium contrahere initio patre, vel absque eius consensu.

Secondum cum Imperator militi auferat insignia, vel aliquem in exilium mittit, l. quod ait. §. ignominios. ff. de his, qui non infam. Ita Sylve. verbo infamia, num. 5. Angel. n. 5. Tabien. n. 2. Armil. n. 2. Castrus de inst. heret. punit. c. 9. lib. 2. Idem & generalius 1. 4. art. 6. part. 7. dicit enim esse infamem iuris infamia militum, qui ignominiolam ob culpam passus est repulsa ab exercitu, & militem caula mercantie & Montalvus ibi.

Tertius exercens scenus improbum, & exigens 4. vsuras. Ita idem summistax & Castrus.

Quarto qui con rabit simulum cum duabus, vel si. 5. mul duas habet sponsas. liquidat igitur ff. de his qui non infam. & cap. nuper a nobis, de bigam. Castrus, Sylve. & summistax ibi.

6. Quinto, qui locauit operas suas, vt pugnaret cum fera: fecus si abque pretio caula exercendam virtutem pugnauit. l. i. ff. de postul. & belli. Castrus, Sylvestr. & summissi citati, & d. l. 4. part. vbi idem etiam dicit de pugilibus, qui scilicet pretio cuin alio homine pugnat, & notat ibi Gregor. Lopez. vers. porro, Montal. ibi.
7. Sexto, qui se exhibent voculatores, & histriones, & faciunt ludos periculosis. Quod intelligitur, si publice, & cum aliqua confusitudine, ad quam duplex sufficit actus, id faciant. Id patet ex d. l. 4. & glossa ibi, Sylvestr. Angel. vbi supra, d. l. 4. part. non tamen explicat requiri confusitudinem, bene tamen explicat requiri publicitatem, & Gregor. Lop. ibi, vers. publicamente.
8. Septimo, qui lenocinantes exercent, l. satis, aut nepotes, latentes, & suis pretoriis de his qui non infam. Sylvestr. & summissa vbi supra, & d. l. 4. vbi latens hoc ostendit, damnat enim hac infamia cum, qui domi habet seruas, vel liberas, & eas ob mercedem prostituit.
9. Octauo, qui deprehenditur in adulterio. l. palam. & qui in adulterio, ff. de riu mpt. Sylva. & summissa vbi supra, & d. l. 4. & ibi Gregor. Lopez.
10. Non, qui iuramentum non obseruat, eadem l. 4. patet ibi, Gregor. & Montal.
11. Ultimum, qui peccatum contra naturam committit, eadem l. 4. & notat ibi Gregor. Lop. vers. contra naturam, hoc non teperior expressum de iure communio, licet aliqui id esse de iure communio affectuerant: at in hac lege reperiatur expressum.
12. Nota nullum prouisum requiri sententiam in praedictis crimibus ad incurram infamiam iuriis, sed eo ipso incurritur, (intellige cum limitatione dicta dub. precedent., scilicet, quando crimen est publicum.) Ita Gregor. Lop. d. l. 4. in fine, & idem docet ipsa l. 4. & ibi Montal. Sylvestr. verbo infamia, quae. 4. Angel. num. 5. Castrus lib. 2. de infamia, punit. cap. 9.
13. Secundo nota, quod Castrus ibi connumerat inter infames infamia iuriis ipso iure abque aliqua iudicis sententia hereticos, imo & corum filios. Quod proba, quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis, sed credentes, & receptores hereticorum, sunt ipso iure infames propter hereticos, vt patet cap. excommunicatio, & credentes, de heret. ergo a fortiori ipsi heretici: sed verius est, quod requiratur aliqua sententia, vt dixi lib. 2. summa, cap. 26. n. 1.
14. Deinde sunt alia crimina, ob qua non incurritur infamia ante sententiam, sed vbi quis de illis condemnatus fuerit. Haec sunt omnia crimina publica. Vnde damnatus de quois crimen publico per sententiam diffinitum, fecus per interloquitoriam, & a iudice ordinario competenti, fecus ab incompetenti, vel ab arbitrio efficitur infamis infamia iuriis ciuilis. l. quid ergo, & ex compromisso, ff. de his, qui non infam. & l. 1. ff. endem tit. & l. 5. tit. 6. part. 7. & ibi Gregor. Lopez, Sylvestr. referens Dynum, & Panorm. verbo infamia, quae. 5. Angel. n. 5. Castrus lib. 2. de iusta heretica puni. cap. 9. paulo post principium. Sunt autem crimina publica secundum ius ciuale illa, quorum accusatio non tantum personae, quae ex criminis illo pafsa est facturam, sed culibet ex populo competere potest. Sunt enim quedam crimina iure affligata, quae ob sui grauitatem, ne impunita maneat, possunt a quolibet accusari, vt sunt homicidia, parricidia, adulteria,
15. Secundum efficitur infamis condemnatus per ordinarium per sententiam directe de falso commissio in officio testificandi: aliud esset si non directe ageretur contra eum, sed vt repelletur a testimonio, cap. cum dilectus, de ordin. cognit. l. Inclus. ff. de his, qui non infam. Ita Sylvestr. verbo infamia, quae. 5. Angel. num. 7.
16. Tertiu est infamis Pralatus remotus propter dolum, licut & tutor. Ita glossa, & Panorm. cap. licti, de summa, Sylvestr. verbo infamia, quae. 5. Angel. num. 7.
- Quarto est infamis condemnatus de prodictione, falsitate, furto, rapina, iniuria, dolo, quem intulit. Item accusatus de furto, rapina, vel dolio, si pretio conuenient cum accusatore, vt ab accusatione deficeretur, quia eo ipso videtur crimen confiteri. Ita l. 3. tit. 6. part. 7. & ibi Gregor. Lop. vbi singula confirmat ex iure communio, & limitat lex, si id faceret accusatus propria auctoritate, fecus si ex iudicio praecepit.
- Quinto est infamis damnatus per judicem ordinarium, vt aliquid solueret ratione dolii commissi in societate, tutela, deposito, vel mandato id est, hauidendo becho alegria super sonoro. Ita eadem l. partita, & ibi Gregor. Lop. probans singula ex iure communio.
- Sexto est infamis deprehensus in furto, vel alio crimen, & quo damnatus incurrit infamiam. Ita eadem l. part. Sed hoc debet intelligi, vt vniuersaliter sit verum (est enim peculiare in adulterio, vt dixi, & docet ibi l. part. 4. vbi & Gregor. Lopez) quando ultra deprehensionem iustum fultum, vel alia pena publica fuit punitus, licet non sequatur sententia. Ita late probans Gregor. Lop. eadem l. 5. vers. faciendo et furtu, & vers. porre.
- Sed rogas, an confessus in iudicio crimen, de quo si damnaretur, incurriter infamiam, sit infamis. Panorm. & Bart. quos refert, & sequitur Sylvestr. verbo infamia, quae. 7. Tabien. & Armil. num. 5. Angel. 6. Aretinus, & Castrus l. iustus fuisse, ff. de his, qui non infam. tenent partem negantem, cum enim ius requirat sententiam, non videtur sufficere confessio judicialis.
- At vero, quod talis confessio sat sit ad incurram hanc infamiam, tenet glossa d. l. iustus fuisse, & Azio, quem refert, ac sequitur Gregor. Lopez d. l. vers. en juicio, & Montal. ibi, a fine, & expresse determinat lex illa quinta.
- Deinde dicendum est, quo pacto incurritur infamia

6. 7. ex quo insert ibi Greg. Lopez vers. ad infamiam, perinde appellatio non esse infamam.
Vlein, si seuenior, vel minor sententia, quam lex mandat, ferme contra criminio, est immunitis ab infamia. Ita eadem lex. Vide plura in Greg. Lopez ibi, & nota hoc intelligi de infamia, que per sententiam incurrit debet, fecus de ipsa, quae ipso iure incurrit, quia infamiam iam inflictam non est iudicis commutare. Notat ibi Greg. Lopez vers. et quinto.

Sed rogas, an cum rex remittit crimen, ad quod sequitur infamia, censeatur etiam infamiam auferre? Breuiter dicit, quod si filius criminis mentionem facit Rex, non censetur abolire infamiam; fecus si virtusque mentionem faciat; ut si dicat, Remitto crimen ob quod es infamis. Ita Gregor. Lopez ibi, latius id disputans vers. fana.

De purgatione.

D V S I V M VII.

Quid sit purgatio canonica, & quando sit necessaria.

- R Espondetur primò: Purgatio canonica dicitur quando quis iuxta statum iuriis canonice immunit ac mundum ostendit de aliquo criminis fibi obiecto, & de hac loquitur ius. 1. 2. 3. 4. 5. Dupliciter vero fit. Primo modo per iuramentum solidum ipsius purgantibus, quod aliquando iurifici, vel propter causam levitatem, vel propter auctoritatem personæ, & debet feruare in iuramento hanc formam: scilicet iurare, se tale crimen non admisit, nec mandasit, nec consuluisse, nec fauisse, nec suo nomine factum ratum habuisse. cap. si quis viuimus, dicit. 5. o. cap. cum ad secum de resist. spoliis. Secundo modo fit per iuramentum ipsius infamati, & simul aliorum ipsum compurgantium, quia nec authoritas personæ est tanta, nec crimen tam leue, vt sit ipsius iuramentum, ideo nec claustrum est iuramentum aliquorum vita probata, & scientiam conuersationem illius, iurantium, se credere, per dictum infamatum verum iurasse, se purgando. Horum autem compurgantium numerus non est determinatus, sed iudicis prudentie committitur, iuxta qualitatem criminis. Colligitur ex cap. presbiter, 2. 2. 4. & cap. omnibus, & cap. in feloniam, de purgat. & cap. quies. eodem rit.
- Item requiritur vitra hoc, quod dicta purgatio sit coram iudice, & dicitur etiam quod si infamatus est apud populum, vel clerum, coram illo debete fieri, cap. de criminis, 2. 2. 9. 5. cap. illud, 2. 3. dist. cap. omnibus, 2. 2. 4. Sed videtur quod idem valere, si facta coram iudice per actum iudiciale postea innoveat.
- Secundo nota, in quibusdam casibus procedit purgacionem necessariò faciendam ad hoc, vt quis maneat liber a pena, & infamia. Primo quando quis laborat infamia publica orta ex probabilitus bus, & apud probos viros, & maiori probatione comincion potest: tunc iudex debet compellere eum ad purgandum, cap. presbiter, 1. 5. quae. 5. Secundi, quando iudex procedit via accusationis, vel inquisitionis, & non reperit contra aliquem nisi semplenam probationem, cap. inter, & cap. omnibus, citatis. Tertiù, quando ex ipso procedit, & actibus contra aliquem remanevit, vel emens

7. Quinto dico, illos, quibus per Principes, vt Panorm., vel Regem, infamia est ablata, non indigere alia dispensatione, vt promoueantur ad ordines, & res Ecclesiasticas, sed posse ablata infamia, modo penitentier, promoueri. Ita Panorm. cap. cum te. Sylvestr. quae. 1. 4. Tabien. n. 8. Armil. num. 7. Angel. num. 5.

8. Sexto dico, tolli infamiam si condemnatus appetet, & sic retrahatur prior sententia. Ita l. 6. tit. 2. T. Sanchez Conf. moral. Tom. II.

suspicio apud honestos viros: nec sat est apud solum iudicem remanere, & tenet probabilius opinio: d. cap. omibus, in his casibus quando probatio sufficiens deficit, illi reo indicanda purgatio, & si legitime se purgat, debet iudex eum liberare a pena, & infamia, & denunciare ipsum esse hominem boni testimonij, nam hic est effectus purgationis iuste facta, cap. ex maron, de purgato.

4. Tertio nota, quando homo, cui indicata est purgatio, non recte tam perficit, sed in ipsa defecit, tunc est puniendus, sed non eodem modo in omnibus casibus; nam si proceditur contra ipsum, maior pena est illi infligenda, cap. de hoc, & cap. infamiam, de simon, cap. tunc P. de accusat. si proceditur (inquam) via accusationis: quando vero proceditur via inquisitionis, vel denunciationis, vel iudex ex officio propter infamiam, mitior est infligenda pena, scilicet arbitria, cap. significatis, de adulero, cap. accedens, de accusat. & ibi Panorm. & Holt. Sylvestr. & alii summissae verbo purgatio. D. Anton. 3. p. tit. 9, cap. 10. ex quibus desumpta sunt dicta de purgatione.

De causa & sententia iudiciali.

D V B I V M VIII.

Quid sit causa iudicialis, & quotuplex.

R Esonderetur primò. Causa iudicis dicitur illa materia, & origo alicuius negotij, quæ pondum est patet facta discussione & examine, & ista, quæ causa dicitur, quando proponitur in iudicio, dum dicuntur, dicitur iudicium & cum definitur, dicitur iustitia.

2. Secundo causa iudicialis est duplex, scilicet Ecclesiastica, que ad iudicem Ecclesiasticum pertinet, vel quia crimen est Ecclesiasticum, vel quia persona est Ecclesiastica: & altera est secularis, quæ certe ad iudicem secularium pertinet. Utroque causa est triplex. Prima est civilis, quando agitur de re aliqua pecuniarie ad vindicationem eius, aut damni, vel interesse satisfactionem, ex cap. super prudentiam, 1. 2. quest. 2. Altera est criminalis, quando agitur de aliquo crimen directè ad eius punitionem publicam, & tunc causa est criminalis, & criminaliter proceditur. Et nota, quod non tantum criminalis dicitur, quando pena est corporis, sed quando pena etiam est pecuniaria, & non applicatur aliqui per modum satisfactionis damni, & interesse, sed applicatur fisco per modum peccati, & vindicta publica, ita ut per pecuniam pecuniarum vindicta publica intendatur, cap. fratres nostri, 1. 6. quest. 1. Alia causa est, quæ mixta dicitur, quia partim est criminalis, & partim civilis, quæ est quando agitur de aliquo crimen non criminaliter, sed civiliter; quia non proceditur ad vindictam publicam, sed ad satisfactionem, & recompensationem damni, & iniurie in bonis temporalibus, cap. tua, de procurator.

3. Tertio nota, in causis quasdam esse, quæ favonibiles dicuntur, & sunt illæ, in quibus in dubio quantum fieri possit est iudicandum in fauorem ipsam, ut sunt causa matrimonij, libertatis, dotis, & testamenti, cap. omibus, de re iudic. Ita quæ causæ præ aliis, quæ communiter aguntur inter partes, habent hoc speciale priuilegium. Syl. & alii summissæ verbo causa.

D V B I V M IX.

Quid, & quotuplex sit sententia iudicialis.

R Esonderetur primò, sententia iudicis est applicationis iuris ad particulae factum, & hæc sententia aliquando dicitur sententia iuris. Quod contingit quando aliquis superior, qui haber auctoritatem condamnandi leges, facit aliquod statutum super aliqua causa, vel negotio terminando, & facit id in modum perpetuae constitutionis, & determinando factum simul constitutias. Dicitur etiam sententia hominis, & hoc est, quod communiter contingit, quando iudex iudicat inter partes determinando, & definito causam in odium alicuius mali perpetrati, & hæc solèt à multis sic definiti: Est diffinio iudicis controvrsis finem imponeat, & compereat indice promovet, & ministrat absolutionem, vel condemnationem. 1. ff. de sen. & re indic. & cap. 2. cod. tit.

Secundo nota, quod sententia judicialis, vna est interrogatoria, altera diffinitoria. Illa quæ datur non super causa principalem, sed super alias questionibus, quæ moventur inter principium, & finem litis, ut de teste aliquo accipiendo, vel de danda aliqua dilatione: at vocatur sic, quia sola loquutione dari potest, sine scripture solemnitate, nam quamvis debet redigi in scriptis, non tamē est necessarium, ut de scripto proferatur, cap. significatis, de testis, cap. quod ad confirmationem, de sentent. & re iudic. Solet etiam vocari sententia interloquitoria, omne præceptum ad causam pertinent, factum per iudicem, vel per iudicium eius. Ratio, quia omnis vox iudicis ad causam faciens potest dici sententia largè, & sic cum non determinet causam principalem, dicitur interroguatoria sententia, & in hoc sensu, & propter hanc rationem excommunicatio dicitur sententia interloquitoria: nam quoniam propterea, & in rigore excommunicatio, nec interdictum, non sicut sententia, nec in latrato nomine sententia intelligatur excommunicatio, quia non impedit finem cause, quod est proprium sententiae, sed potius quoniam pena, & censura est; at largè dicitur sententia interloquitoria; colligitur ex glossa amb. de habe. & glossa 2. 4. 6. §. difinitionis.

Tertio nota, quod sententia diffinitiva dicitur, quæ principialis questio & causa diffinitur, & habet plures conditions requitatis ad eius integratorem, scilicet ut sit condemnatoria, vel absolvitoria, quod si pura, quod si iusta, quod detur fedendo, non stando, quod recitetur in scriptis, presentibus partibus, vel citatis, quod proferatur à iudice, qui ipsam dat, nisi si Praefatus, vel illustris, quod proferatur loco publico, & honesto, & die. Hæc & alia requiruntur, quæ ad iurisperito pertinent.

Quarto nota aliquos esse causas, in quibus non est necessarium sententiam dari, vel profiri in scriptis. Primo, quando causa sunt breves, præcipue viliū perfonarum. Secundo, quando Episcopus est, qui iudicat, & inter clericos suos. Item, quando Papa per se pronuntiat. Item, quando Praef. deposito officio, conuenienter de administratione. Item, quando procedit de consensu partium, & in omnibus casibus, in quibus secundum ius procedit de plano, & sine strepitu iudicij.

Lib. VI. Cap. III. Dub. X. &c. 199

iudicij. De quibus omnibus consule summistas verbis sententia, ex quibus hæc desumpta sunt.

D V B I V M X.

Quæ dicatur sententia iusta, vel iniusta? quæ valida, & quæ nulla.

R Esonderetur primò: Sententia iusta dicitur, quæ datur a competenti iudice ob causam sufficientem, feruato ordine iuris ad bonum, & iustum finem; iniusta vero dicitur illa quæ aliquem defectum patitur: & quia defectus pollunt esse plures, & gradus iniustitiae diversi, id est sententia iniusta, est triplices. Una, quæ est iniusta iniustitia extrinseca, & accidentalis ad ipsam sententiam, & sic licet iniusta, est valida tam in foro exteriori, quam conscientia, ut quando est iniusta cantum ex defectu intentionis iudicij, vel alicuius solemnitatis accidentalis, vt quod sententia non feratur sub conditione, ut prius agatur de polefione, quam de proprietate, vel quando non continet expresse absolutionem, vel condemnationem, sed per verba æquivalentia, cap. biduum, 2. quest. 6. & cap. in his, de verbis, signific. Alia vero est sententia iniusta, cui aliquid substantiale, & intrinsecum deficit; at in foro exteriori valer, & quantum ad plura, etiam in foro conscientia obligat, quandiu non cellulat, & reuocatur in iudicio. Et ratio quod valeat, est, quia eius iniustitia quodammodo later, & error, & defectus, quia non est manifestus, toleratur: & ob hanc causam presumitur pro ipsa sententia, & valer, v.g. quando causa, in causa fauorem iudicavit, erat iniusta, quando probatio non erat sufficiens, quando culpa non tam grauem peccatum merebatur: effectus huius sententiae, est obligari in foro exteriori, & ob id ius præcipit, illi patere, dohce per aliam sententiam reuocetur. Item in foro conscientia, licet non in omnibus, tamen in pluribus, tenuetur homo illi patere, ad evitandum scandalum. Et de hac sententia dicitur, quod licet sit iniusta: at iudex inferior ordinarius, cui commititur a delegato, & etiam minister, cui commititur a iudice, teneat illum exequi. Hæc habentur in cap. com. in ter, de sentent. & re iudic. & l. res indicata, ff. de regul. inv. & cap. 1. 11. quest. 3. & haberur ex D. Thoma 2. quest. 64. artic. 6. vbi dicit eis obediendum sententia iniusta, quando non continet manifestam iniustitiam, vel intolerabiliter errorem, & Soto de sigillo, membr. 3. quest. 1. vbi late contra multos probat talen sententiam non obligare in conscientia, nisi ob scandalum.

2. Alia sententia iniusta est, cui aliquid substantiale deficit, tamen tam clara, & aperte, ut merito in foro conscientia, nec in exteriori aliquid quidetur. Et hoc est, quæ dicitur nulla, & est omnis illa, quæ continet manifestam iniustitiam, vel intolerabiliter errorem, & hæc non indiget applicatione, nec ut ordine iudicario reuocetur, sed solum, ut de nullitate constet, ne concipi scandalum, qui illam nouerunt, cap. inter ceteras, de sentent. & re iudic. cap. per tuas, de sentent. excomm. v.g. quando lata est contra leges & canones, cap. 1. de sentent. & re iudic. cap. ei, qui appellat, 2. quest. 6. Item si sententia condemnat hominem propter factum iustum, vel damnum ad faciendum aliqui d'inhonestum, & impossibile, tunc si hoc exprimi-

tur in ipsa sententia, est nulla: at si in sententia explicatur factum illicitum, quia per falsos testes, & malitiam iudicis fuit illi imponitum, tunc non concinet errorem ipsa sententia: & si non appellat, transit in rem iudicatam, quia valet, dico cap. per tuas, & ibi glossa cap. ei, qui appellat, 2. quest. 6. Item, quando sententia lata est post appellationem legitimam, de qua constat, est nulla, d. cap. per tuas. Item, si non continet condemnationem, vel abolutionem, cum sit diffinitiva, d. cap. ei, qui. Item, quando sententia proficit ab eo, quem constat non esse iudicem, vt si ordinarius ferat sententiam contra exemplum, cap. nullus, de paroch. Item, quando index est fulpensus, excommunicatus, vel interdictus, & simul denunciatus, cap. audiuimus, 2. quest. 1. Item, quando datur contra legitimam priuilegiam, cap. quan- do, de priuilegiis. Item, quando sententia datur contra ordinem iuris, qui est de substantia iudicij, & de quo si deficiat itaratum, est in iure vt sententia sit nulla. Hos causas referunt glossa cap. inter ceteras, de sentent. & re iudic. & cap. per tuas, de sentent. excommunic. & cap. statuimus, endem tit. in 6. Sylvestr. verb. sententia, §. 5. vbi & reliqui summissæ. Idem Sylvestr. verbo iudicatio, §. 5. & late excommunicatio. 2. §. 2. & 4. dub. 8. Nauarr. cap. 2. 7. num. 4. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 12. & cap. 1. §. 1.

D V B I V M XI.

Quid sit procedere in iudicio simpliciter, & de plano, sine figura, & strepitu.

R Esonderetur plura esse, quæ de iure natura, & positivo in iudicio processu seruanda sunt, quæ late refert D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 1. 6. & summissæ verbo litis, & verbis libellis. Hoc lupposito nota, quod ista verba, simpliciter, & de plano, fine figura & strepitu iudicij, absque illa iurius solemnitas, aliquid non in omnibus, tamen in pluribus, tenuetur homo illi patere, ad evitandum scandalum. Et de hac sententia dicitur, quod licet sit iniusta: at iudex inferior ordinarius, cui commititur a delegato, & etiam minister, cui commititur a iudice, teneat illum exequi. Hæc habentur in cap. com. in ter, de sentent. & re iudic. & l. res indicata, ff. de regul. inv. & cap. 1. 11. quest. 3. & haberur ex D. Thoma 2. quest. 64. artic. 6. vbi dicit eis obediendum sententia iniusta, quando non continet manifestam iniustitiam, vel intolerabiliter errorem, & Soto de sigillo, membr. 3. quest. 1. vbi late contra multos probat talen sententiam non obligare in conscientia, nisi ob scandalum. Simpliciter procedere, est procedere remouendo dolofas, & malitiam prolationes, & exceptiones, seruando simplicitatem canonicas. Sine strepitu iudicij, est procedere seruatis tantum substantialibus, & remouendo clamoribus garrulitatem partium, & Procuratorum, & Aduocatorum, & omnes cauillaciones, & dilatationes, & exceptiones frustatorias, & superflua testimonia multitudinem, & remouendo alia, quæ licet debita sunt, tamen accidentalia. De plano procedere, dicunt aliqui, esse id, quod procedere sine strepitu iudicij; ita ut non teneatur index sedere pro tribunali, nec in foro, nec in loco publico iudicare, nec seruare alia, quæ sunt de leui offenditio, ac iudicando veritatem fine solemnitatibus iuris, & non seruaro stylo iudiciorum. D. Ant. 3. p. tit. 9. cap. 5.

De probatione.

D V B I V M XII.

Quae probatio in indicio sit sufficiens.

Nota ex Syluest. & alii verb. probatio in principio, probationem esse rei dubitae per aliquam media ostensionem. Est autem duplex (vt notat gloria i. sejunct. ff. de testibus, vers. speciem) quedam plena, id est, perfecta & sufficiens; quedam vero semiplena, id est, semiperfecta. Plura vero sunt, quae plenam probationem faciunt, ut iudex possit ferre sententiam. Primum testes duo, vel tres omni exceptione maiores (vt infra, vbi de testibus dicitur) cap. tua. de cohabit. & per pruilegia, vel instrumenta certa & indubitate, cap. tua. de excess. in 6. & per scripturam liborum antiquorum reseruatorum in custodia publica, & fideli, cap. ad audiencem. de scriptis, &c.

2. Secundo nota, probationes esse in tripli gradu certitudinis, & eidentia. Quodam est eidentissima, que pro materia certissima, & indubitate in materia iuris fit, ut illa, qua sit per pruilegia, & instrumenta clarissima & indubitate, vel per plurimos, & probatissimos testes. Altera est eidens que pro materia certa, & clara moraliter fit, ut illa qua sit per testes communes, & in numero sufficiens. Alia est minus eidens, ut est illa, qua sit per coniecturas, & presumptiones. Ita notat Syluest. verb. probatio, quest. 1. vbi reliqui summis.

3. Prima conclusio. Quando in causa agitur de vitiliis absque damno alterius, tunc minus eidens probatio sufficit, que non sat est vbi agitur de damno alterius. v.g. scriptura que nimis antiquorum liborum est, vel quae figura consumpta habet, vel aliquam fracturam patitur, vel quae repetitur in loco non authentico, sufficit ad probandum Ecclesiam esse concretam, infans esse baptismatum, & alia huiusmodi. Quando vero agitur de notabilis praedictio alterius, non sufficiunt illa, sed requiri scriptura authentica, & in loco authentico, & cui ab antiquis creditum est. Ita tenent aliqui, quo refert, & sequitur Syl. verb. probatio, quest. 2. Armil. n. 2. Tabien. n. 1.

4. Secunda conclusio. In causis ciuilibus, que sunt in detrimentum tercie personae, minus eidens probatio sufficit, quia in causis criminalibus, quae ad punitionem corporalem alicuius ordinantur. v.g. fama cum vno teste, aut presumptiones, & coniectura multe verisimiles ad id tendentes, possunt in causis ciuilibus fidei, & probationem facere: ac in criminalibus non sufficit. Ita Bart. quem refert, & sequitur Syluest. inquisitio. 1. quest. 1. Anton. Gomez tom. 3. variar. cap. 1. 2. n. 2. Idem Simancas, dicens, id etiam esse verum in crimen heresis, lib. infra in nouo tit. 5. num. 3. referens gloriam, Alex. Decium, Ioan. de Lignano, Mathel. Ioan. Andr. Dominic. Villadiego, Joannem Lupum, Angelum verb. indicion, n. 4. Armil. num. 5.

5. Ultima conclusio. In causis criminalibus requiruntur probationes luce clariiores. Ratio, quia in dubio sanctius est absoluere noxiun, quam condemnare innocentem, l. sicuti cuncti. C. de prob. & l. 1. tit. 1. part. 3. vbi Gregor. Lopez, & Montalvus in principio. Idem l. 2. tit. 1. part. 7.

Tabcien. verb. probatio, num. 5. Palacios Rubios 4. legar. in mat. heres. s. 1. 1. Aramil. num. 7. Angel. n. 1. Syluest. quest. 7. Excipiunt tamen hi duo summissa crimen heresis, & simonia, & Julius Clarus lib. 5. recept. sent. 5. sin. quest. 2. excipit etiam crimen heresis, alfasinji, & simonia; sed Simancas vbi supra, num. 2. citans Oldrad. & Anchas, dicit fortior ratione hoc habere locum in crimen hereticos, & ita Anton. Gomez vbi supra, plurimos referens, dicit testem oculatum cum semiplena probatione diuersi generis, ut cum indicis, non sat esse ad penam corporalem, licet testis sit omni exceptio ne maior.

D V B I V M XIII.

An confessio judicialis facta ab ipso reo valeat pro sufficienti probatione.

Nota primò, quod confessio judicialis ali quando valeret pro sufficienti probatione, & est multo efficacior, quam alias probationes; & tunc dicitur, nullas esse partes iudicis in confessionem, scilicet partes examinatorias, bene tamem condemnatorias. Ad hoc autem, ut confessio talis vim habeat, multa requirentur, scilicet, ut reus sit maior 15. annis, & quod sponte confiteatur, & non metu torturæ, & quod confiteatur parte adiutoria præstante, & coram competenti iudice sedente pro tribunali, & quod confessus sit rem cunctam.

Secundò nota, in multis casibus confessionem judicialiem non sufficere ad damnandum reum, ut si confessus est propter angustiam tormentorum, vel aliquius carceris, in quo nimis affligeretur, si post talem angustiam iam finitam perseueret etiam in confessione, cuncte finitam, iam liber a doloribus in loco publico, id est, coram Notario, & aliis confirmat. Sic etiam disponit l. 5. tit. 1. part. 3. vbi notat Gregor. Lopez vers. confessio. intelligi, quando tortura fuit illata praecedentibus indicis: alias enim, licet perseueret, non praeditat talis confessio. Ipernit. & ibi Bart. ff. de quest. Simancas, dicens esse omnium, & plures referens, lib. infra in 6. 5. num. 6. Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 1. 3. num. 5. vers. quinto infero. Syluest. verb. tortura. Secundò, si semel confessus dicitur, & errasse, & probare suum errorem ante sententiam. Item si per procuratores suum est facta talis confessio, & ante triduum reuocat. Item si facta est propter promulgationem falsam, & fraudulentem iudicis. Item si facta est de re, que naturaliter videatur impossibilis, vel repugnans: ut si frigidus fatetur adulterium committisse. Item si facta sit de re, que secundum ius positum est impossibilis: ut si quis Christianus fatetur le Iudei reincipium. Item, quando confessio proprii criminis praediudicata matrimonio; qui tendit ad eius separationem in damnum alterius confortis. Hæc Syluest. verb. confessio judicialis; Tabien. Angel. Aramil. ibi. Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 1. 2. n. 3.

Tertiò nota, quod licet ad confessionem sponte factam in indicio non sit necessaria ratificatione, non statim post confessionem est reus condemnandus, sed debet illi signari terminus sufficiens ad suam defensionem. Ratio, quia potest habere aliquam causam excusantem. Bald. quem refert, & sequitur Anton. Gom. vbi supra. Alia clemente no-

Lib. VI. Cap. III. Dub. XIV. &c. 201

tanda de confessione judiciali, sed quia ad Iurisperitos spectant, omitti. Confite Antonum Gomez, & summissa vbi supra, & latè Simancas lib. de infinit. in nouo, tit. 3. per totum. An vero quando probatio delicti non est integra, possit imponi aliqua pena, dixi supra lib. 3. cap. 1. dub. 1. 2. per totum.

D V B I V M XIV.

Quae sint indicia sufficientia ad probationem faciendam.

Nota quod indicium, ut est proprium vocabulum iuris canonici, vel ciuilis, est medium quoddam intellectuale veritatis elicendi ex aliqua singulari circumstantia insurgens. Vide idem est indicium, quod coniectura probabilis. 1. indicia. C. de rei vindic. Est autem duplex, quoddam dictum alicuius communiter contingit abesse veritatem, & si aliud non reperiatur, est abiciendum. Aliud indicium est, quod probable dicitur & graue, & est illud, cui communiter contingit adele veritatem, & vehementer mouet animum ad aliquid credendum, vel dicendum: & hoc etiam dicitur semiplenum, quia semiplenum probat. Aliud est, quod violentum, & plenum dicitur, & est illud, quod ita moverit animum ad assentendum alicui rei, ut in ea tamquam vera quietat, & plus inueniatur non curat: & hoc facit probationem. Hæc notat Syl. verb. indicium, in principio. Armil. num. 1. Tabien. in principio. Angel. num. 2. & idem disponit l. 3. tit. 3. part. 7. & l. 10. tit. 11. part. 3.

Circa hanc conclusionem nota primò, iudices debere qualitates personarum criminum, & indiciorum pensare; quare senes aliter torqueri oportet, quam iuuenes, timidos, quam fortes, & atrociora crimina fortius, quam leuiora. Simancas ibi, n. 6. 2. & 6. 3. Anton. Gomez n. 5.

Secundò nota, vnum telum omni exceptione maiores sufficere ad torturam; quando testare videlicet factum, ecce si tantum testare in indicium. Syluest. Angel. Armil. Tabien. verb. indicium. num. 5. Anton. Gomez n. 1. 8. Item sufficeret dictus vnum telus, nisi reus esset vir bona fama: si enim talis esset, est necesse, ut alia etiam indicia probentur. Ita Simancas n. 2. 3. citans plures iurisperitos.

Tertiò nota, non statim vbi semiplenum probatum est delictum, venientium esse ad torturam, sed dandam copiam reo, & ei concedendam dilationem, etiam in criminalibus. Panormitan. cap. ver. flora, & cohabit. num. 1. partem affirmantem tenet, & probat ex l. indicia. C. de rei vindicat. & l. siam cumli. C. de probat. & cap. afferre & presumpt.

4. Sed dubium est, an indicia violenta, & indubitate, sufficiant aliquando ad ferendam sententiam, etiam in criminalibus. Panormitan. cap. ver. flora, & cohabit. num. 1. partem affirmantem tenet, & probat ex l. indicia. C. de rei vindicat. & l. siam cumli. C. de probat. & cap. afferre & presumpt. Contra etiam sententiam, scilicet, quod nulla indicia, quantumvis indubitate, sufficiant, tenet Gandinus, dicens sui tenuilie omnes sapientes Bononiæ, Hippol. Felin. Bald. quos refert, & sequitur Gregor. Lop. part. 7. tit. 1. l. 2. vers. dub. 1. Idem tenet alii innumeris auctores, quos refert, & sequitur Tiraquel. de pœn. tempor. causa 27. num. 2. 1. 10. & 1. 1. dem Sarmiento lib. 1. feclit. cap. 1. m. 8. & probatur, quia sed hoc requirunt probationes certificantes, & luce clariiores: at indicis semper subest aliquod dubium, & haec sententia est multo verior.

De tortura.

D V B I V M XV.

An sufficiat vnum indicium ad procedendum in indicio, vel sint necessaria plura, maximè ad torqueendum.

Hic nonnulla de tortura tractada sunt. Sit prima conclusio: Non in quibusvis delictis, sed in grauibus, & atrocibus, quibus imponenda est

pena corporalis grauis, quando contra reum non spectant, omitti. Confite Antonum Gomez, & summissa vbi supra, & latè Simancas lib. de infinit. in nouo, tit. 3. per totum. An vero quando probatio delicti non est integra, possit imponi aliqua pena, dixi supra lib. 3. cap. 1. dub. 1. 2. per totum.

Ratio, quia delicta communiter sunt occulta, & si non possint per tormenta indagari, plurima delicta erant scandalo, & cum maximo reipublicæ detimento, manenter impunita, & ob spem impanitatis plura ferent, & idem iure communis hoc remedium tortura flaturum est. l. edictum, ff. de quest. & l. 1. tit. 3. part. 7. Haec docet opinio Simancas lib. infra in nouo, tit. 6. num. 6. 2. & 6. 3. & num. 1. 3. 1. 4. 15. & 2. 3. 24. 25. &c. vt docet ibi, talia indicia debent esse probata per duos testes, Anton. Gomez tom. 3. variar. refol. cap. 1. 3. num. 1. 2. & 7. cum innumeris iurisperitos, quos ibi refert. Et quod requiratur semiplena probatio, & sufficiens vnu telus dictus, docent etiam Syluest. verb. in indicium. num. 3. & verbo tortura, vbi Aramil. num. 1. & verbo indicium, num. 2. Tabien. ibi num. 1. Angel. num. 2. & idem disponit l. 3. tit. 3. part. 7. & l. 10. tit. 11. part. 3.

Circa hanc conclusionem nota primò, iudices debere qualitates personarum criminum, & indiciorum pensare; quare senes aliter torqueri oportet, quam iuuenes, timidos, quam fortes, & atrociora crimina fortius, quam leuiora. Simancas ibi, n. 6. 2. & 6. 3. Anton. Gomez n. 5.

Secundò nota, vnum telum omni exceptione maiores sufficere ad torturam; quando testare videlicet factum, ecce si tantum testare in indicium. Syluest. Angel. Armil. Tabien. verb. indicium. num. 5. Anton. Gomez n. 1. 8. Item sufficeret dictus vnum telus, nisi reus esset vir bona fama: si enim talis esset, est necesse, ut alia etiam indicia probentur. Ita Simancas n. 2. 3. citans plures iurisperitos.

Tertiò nota, non statim vbi semiplenum probatum est delictum, venientium esse ad torturam, sed dandam copiam reo, & ei concedendam dilationem, etiam in criminalibus. Panormitan. cap. ver. flora, & cohabit. num. 1. partem affirmantem tenet, & probat ex l. indicia. C. de rei vindicat. & l. siam cumli. C. de probat. & cap. afferre & presumpt.

4. Sed dubium est, an indicia violenta, & indubitate, sufficiant aliquando ad ferendam sententiam, etiam in criminalibus. Panormitan. cap. ver. flora, & cohabit. num. 1. partem affirmantem tenet, & probat ex l. indicia. C. de rei vindicat. & l. siam cumli. C. de probat. & cap. afferre & presumpt. Contra etiam sententiam, scilicet, quod nulla indicia, quantumvis indubitate, sufficiant, tenet Gandinus, dicens sui tenuilie omnes sapientes Bononiæ, Hippol. Felin. Bald. quos refert, & sequitur Gregor. Lop. part. 7. tit. 1. l. 2. vers. dub. 1. Idem tenet alii innumeris auctores, quos refert, & sequitur Tiraquel. de pœn. tempor. causa 27. num. 2. 1. 10. & 1. 1. dem Sarmiento lib. 1. feclit. cap. 1. m. 8. & probatur, quia sed hoc requirunt probationes certificantes, & luce clariiores: at indicis semper subest aliquod dubium, & haec sententia est multo verior.

Nota hic, indicis arbitrio relinquunt, an vnum sufficiat indicium, & quæ indicia sint sufficiencia ad torturam, Syluest. Angel. Tabien. ibi. Aramil. num. 3. Gregor. Lop. 1. 2. tit. 1. part. 7. ver. 2. presumpções, citans Bartol. & Bald. Simancas num. 2. 2.

Tertia conclusio. Solum testimonium eius, qui particeps in crimen, non sat est ad torturam, nisi alia quoque verisimilia indicia virgant. l. 4. C. de quest. cap. ultimum, 1. quest. 3. l. ultim. tit. 7. lib. 2. legum fori. Bald. Ialón. Hippol. Blanqu. quos refert, & sequitur Simancas num. 2. 6. Syluest. verb. indicium. quest. 5. Angel. num. 3. Aramil. num. 6.

